

Значај група за конструкцију и испитивање наоружања, муниције и опреме при јединицама за специјалне намене

Модерне елитне полицијске, војне, односно војно-полицијске јединице за специјалне намене организују се ради оптимизације њихове оперативности и ефикасности, а при извршавању најсложенијих наменских задатака, послова и радњи на оперативном и тактичком нивоу. Ипак, рационализација организације јединице само је једна од нужних претпоставки високе ефикасности. Примарни критеријуми свакако јесу обученост и борбена готовост оперативног кадра, као и доступност поуздане специјалистичке опреме. Уопштено узев, специјалистичка опрема подразумева тактичку опрему намењену за извршавање тактичко-оперативних задатака, послова и радњи у различитим условима, а која се израђује по посебним критеријумима у овој категорији, дакле за потребе јединица за специјалне намене. Последња карактеристика опреме ове врсте нужни је узрок осетно високе цене производње, што потом изискује значајна наменска средства при реализацији набавке. Из тога следи да су у пракси масовније набавке опреме из ове категорије ређе, а најчешће су ограничене на формацијски мање јединице, што, по правилу, важи и за јединице за специјалне намене¹³.

Убрзана глобализација¹⁴ и технолошки развој имају и значајан утицај на еволуцију безбедносних изазова, односно безбедносних система који непрекидно изналазе методе којима се супротстављају свим врстама данашњих претњи по безбедност грађана и друштвено-политичких система. Изузетно је важно константно пратити новитете на тржишту наоружања и друге опреме, али и идејне пројекте који су у развоју, као и методе којима се и једна и друга страна служе на терену. Врло често су поједине методе из праксе оцењене као генијалне, а самим тим и веома ефикасне¹⁵, због тога што су биле врло једноставне за припрему и извођење. Ситуациони новитети често су покретали низ сличних метода у пракси, односно узроковали другачије усмеравање ресурса производње наменске индустрије. Имајући то у виду, једноставно је закључити да је праћење и изучавање конструкцијских новитета, идеја, као и практичних метода веома захтеван задатак, који изискује значајне ресурсе у погледу времена, али и шири спектар специјалистичких знања и искустава. Стога модерне јединице за специјалне намене, у оквиру своје структуре, организују и мање специјалистичке групе за конструкцију и испитивање наоружања, муниције, односно специјалистичке тактичке опреме. По правилу, ради се о кадровски мањим групама, чији чланови могу бити и лица из цивилства која располажу изузетним специјалистичким знањима која се постављају као услов

¹³ У свету бројније тактичке формације ове врсте најчешће су војног типа, попут специјалних бригада или пукова.

¹⁴ Првенствено у сфери сазнавања и размене информација и искустава.

¹⁵ За страну која је извела одређену методу или скуп метода ефикасност се процењује у односу на узроковане последице, али, наравно, оно што је ефикасно за једну страну, свакако није за супротну.

за рад у групи. Поред тога, чланови ове групе могу бити и активни припадници конкретне јединице, квалификовани изузетним техничким знањима, односно искуством из употребе наоружања и опреме на задужењу у конкретној јединици.

Уопштено, намена ових техничких група дефинише се према намени јединице чији је група организациони део, а по правилу подразумева:

- праћење и анализу дешавања на тржишту у области наоружања, муниције и тактичке опреме, уз посебно изучавање нових конструкцијских решења и анализу пројеката надоградње, тј. модернизације постојећих;
- праћење и анализу искустава из употребе на терену у свим теренско-климатским условима;
- послове и радње редовног одржавања, поправке и унапређивања опреме која је у употреби у конкретној јединици;
- давање стручног мишљења и савета у вези са опремом која је на задужењу у конкретној јединици;
- давање стручног мишљења и савета приликом извођења тестирања, односно приликом доношења одлуке о набавци наоружања, муниције и опреме.

Свеобухватним сагледавањем задатака, послова и радњи које ове специјалистичке групе могу обављати, јасно је колики значај имају у процесу не само опремања конкретних јединица већ и правилног одржавања опреме која је на задужењу, јер претпоставка добре опремљености конкретне јединице и те како подразумева и правилно и редовно одржавање наоружања и опреме у употреби.

Праћење и анализа дешавања на тржишту

У оквиру овог дела активности техничари група прате дешавања активности и произвођача из земље у којој је конкретна јединица устројена, и произвођача из суседних земаља, односно света. Врло је важно истаћи значај праћења пројеката које развијају и промовишу произвођачи суседних земаља.

На основу анализа могу се изразити мишљења и различити предлози. Тако техничари могу давати мишљења конструкторима код националних произвођача о могућим унапређењима постојећих пројеката, или реализацији нових, јер преузимања различитих идеја¹⁶, уз мање или веће измене, данас су врло честа пракса међу произвођачима. Поред тога, на основу практичних решења других произвођача техничари могу самостално унапређивати конструкције које су у употреби у конкретној јединици. На крају, врло је важно истаћи и значај улоге техничара приликом извођења тестирања наоружања и опреме, као и давања коначног мишљења о квалитету, односно приликом одлучивања о набавци новог наоружања и опреме.

¹⁶ Примера ради, српски произвођач „Застава оружје” из Крагујевца је чувену серију полуаутоматских пиштоља „ЦЗ-99” израдио по узору на конструкцију швајцарског „SIG Sauer P-226”.

*Праћење и анализа искустава употребе наоружања
и друге опреме на терену*

Пројекти би остали мртво слово на папиру, а конструкције сведене на значај експоната, да се пажња не посвећује искуствима оперативаца са теренске употребе наоружања и друге опреме. Управо ова искуства су најзначајнији критеријум за оцену успешности конкретног пројекта. Они који непосредно користе системе ових врста у свим условима могу изнети најмеродавније мишљење и оцену поузданости и практичности конкретне конструкције. Врло често су и сами оперативци били иницијатори одређених конструкцијских измена, или су на основу њихових критика/сугестија конструктори сами вршили унапређења.

*Потискивач затварача на карабину „Colt M-4 A4 Commando” у калибру 5,56 мм,
припадника Прве специјалистичке јединице Жандармерије Републике Србије
Фото: Милош Јевтић*

Примера ради, велики број притужби корисника познатих америчких карабина „Colt M-4” односио се на застоје услед некомплетног брављења метка. На основу додатних анализа, конструктори су закључили да би се очигледан проблем у раду оружја¹⁷ најрационалније решио додавањем тубуларног потискивача затварача са десне стране сандука пушке, одмах изнад рукохвата.

¹⁷ Нарочито приметан при употреби у условима велике запрљаности.

Редовно одржавање, поправка и унапређивање опреме која је на задужењу у конкретној јединици

Послови и радње редовног одржавања наоружања обавезни су за све припаднике који дуже опрему. Правилно одржавање је једна од претпоставки трајности и поузданости наоружања и друге опреме, стога је правилна обука припадника у овој сфери такође значајна. Обука ове врсте изводи се на самом почетку, по правилу током селекције кандидата за радно место у конкретној јединици, када се припадници и упознају са системима који су у употреби у јединици. У активностима које се тичу одржавања наоружања и друге тактичке опреме припадницима могу асистирати техничари давањем мишљења и савета, односно практичним помагањем. То је посебно значајно приликом изучавања екстремних теренско-климатских услова и њиховог утицаја на „понашање” наоружања и друге опреме, када техничари износе савете о методама заштите система при употреби у овим условима.

Поправка наоружања или друге тактичке опреме изводи се након установљавања неправилног функционисања система, или услед оштећења различитих врста, или једноставно услед дотрајалости дела система. О спроведеним поправкама техничари, по правилу, воде писмену или електронску евиденцију, која такође има вишеструки значај, а након сваке реализоване поправке, посебно ако се радило о интервенцијама већег обима, спроводи се поновно тестирање система, као крајња провера пре враћања припаднику на употребу.

У сарадњи са припадницима јединице техничари специјалистичких група за конструкцију и испитивање наоружања, муниције и опреме могу вршити одређене измене на системима ради унапређивања техничко-тактичких карактеристика. Ова пракса је веома значајна и изводи се у складу са потребама јединице¹⁸, односно индивидуалним потребама припадника који дужи конкретну опрему.

Интервенције на системима могу бити ограничене условима садржаним у купопродајним уговорима, чији су предмет били конкретни системи. Тако, уколико је продавац својом понудом прописао¹⁹ услове под којима се предмет куповине може/мора употребљавати и одржавати, онда се ти услови морају поштовати у пракси. Примера ради, може бити уговорено да се редовно или ванредно сервисирање система спроводи у индивидуално одређеним сервисима, или након одређеног временског периода, или да се не изводе икакве измене на конструкцијама и томе слично.

¹⁸ Посебно када је реч о средствима везе, средствима за обезбеђивање ватрене подршке, механизацији и слично.

¹⁹ Подразумева се да је купац прихватио услове.

*Стручно мишљење и савети
у вези са опремом на задужењу*

На основу стручног знања, а посебно у случају богатог искуства, техничари су кадри припадницима давати стручна мишљења и савете о начину употребе, одржавања или прилагођавања оружја афинитетима припадника. Овом праксом техничари могу помагати припадницима да боље разумеју техничко-тактичке карактеристике система, да боље схвате „понашање” оружја у свим условима, посебно при екстремним теренско-климатским условима и слично.

*Стручно мишљење и савете приликом извођења тестирања,
односно доношења одлуке о набавци*

Као што је истакнуто, праћењем дешавања на тржишту техничари могу давати предлоге и о набавци одређених система за потребе тестирања, односно набавке. У том случају они, по правилу, дају и образложења својих предлога, тј. зашто би конкретан тип система био користан за обављање наменских задатака конкретне јединице. Устаљена је пракса да свакој набавци претходи темељно тестирање ради уверавања у квалитет конкретне система. Ипак, у пракси се може десити и да се набавка реализује без претходног тестирања, па чак и саветовања, те се врло често, после одређеног времена употребе, означи као промашај.

Зависно од категорије опреме и/или наоружања, тестирања се изводе различитим методама. Заједничко им је да се изводе у свим условима²⁰ и да су веома робусна, у смислу да се узета опрема нимало не штеди, тј. излаже се максималним оптерећењима и проверама. Произвођачи чији се производи узимају за потребе тестирања штите своје интересе давањем општих смерница о начину извођења тестирања, које се често означавају фразом „тестирати на рационалан начин, у складу са наменом”²¹, уз истовремено упозорење о обавезној накнади штете у случају извођења непримерених метода приликом тестирања. Додатно, паметни произвођачи за потребе тестирања увек пошаљу најквалитетнији контингент својих производа, за које постоји велика вероватноћа да ће задовољити стандарде квалитета.

²⁰ Такође, обраћа се пажња и да услови тестирања буду приближни реалним, тј. онима који се на одређеном подручју могу најчешће очекивати приликом извођења дејстава.

²¹ Примера ради, нерационално тестирање толеранције оружаног система на механичке ударце било би у случају бацања оружја на земљу из авиона.

*Детаљ са тестирања тактичког прслука „Dagur”,
словеначког произвођача „365 Plus d.o.o.”,
рађеног за потребе јединица за специјалне намене
Фото: Милош Јевтић*

Тестирање се, по правилу, поверава стручњацима у области у којој се узета опрема употребљава, као и искусним оперативцима који изводе непосредне тестове. Ток тестирања се детаљно бележи и документује фотографијама и видео-записима, што се касније користи и за коначну анализу пре доношења одлуке о набавци, односно одустајању од набавке. Посебно се анализира узрочност техничко-тактичких карактеристика система које наводи произвођач и остварених резултата током тестирања. Крајњи резултати процењују се према намени система који се тестирао, те се изводи процена ефикасности употребе тестираног система приликом обављања наменских задатака, послова и радњи. У извођењу коначне одлуке техничари учествују давањем својих утисака о забележеним резултатима, а од критеријума друге врсте у обзир се узима и цена целих система, као и саставних делова (посебно оних који се највише троше при употреби и чије је сервисирање најчешће), али и фактори политичке природе.

Специјалистичким групама за конструкције и испитивање наоружања, муниције и опреме несумњиво се поверавају веома одговорни послови. Претпоставка квалитетног рада свакако јесте висока стручност и дугогодишње искуство техничара, али и доступност модерног алата и наменских машина помоћу којих техничари могу извршавати свакодневне послове и радње. Боље опремљене јединице располажу и модерним просторијама, у којима се опитовања могу изводити у строго контролисаним условима и на различите начине. Иако не толико упадљиви, техничари ових група веома су важан елемент сваке јединице за специјалне намене и једна од претпоставки њихове оперативности и ефикасности.

*Милош М. Јевтић (Miloš M. Jevtić), уредник сајта specijalne-jedinice.com,
e-mail: info@specijalne-jedinice.com,
ORCID iD: <http://orcid.org/0000-0002-1305-7618>*